

Сушарник Я.А.

кандидат економічних наук,
викладач кафедри публічного управління,
менеджменту та інклюзивної економіки,
НРЗВО «Кам'янець-Подільський державний інститут»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6104-343X>

Susharnyk Yaroslav

PhD in Economics,
Lecturer of the Department of Public Administration,
Management and Inclusive Economy,
Non-State Higher Education Institution
"Kamianets-Podilskyi State Institute"

АНАЛІЗ ПРОСТОРОВОГО РОЗМІЩЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ ТВАРИНИЦТВА В УКРАЇНІ

ANALYSIS OF THE SPATIAL DISTRIBUTION OF LIVESTOCK PRODUCTION IN UKRAINE

У роботі здійснено комплексний аналіз сучасного стану тваринництва в Україні в контексті трансформацій агропромислового комплексу (АПК) у воєнний та післявоєнний періоди. Визначено роль галузі у забезпеченні продовольчої безпеки, зайнятості сільського населення та формуванні експортного потенціалу держави. На основі статистичних даних Державної служби статистики України досліджено динаміку поголів'я великої рогатої худоби, свиней, овець, кіз і птиці у 1990–2025 роках, а також просторові особливості їх розміщення за кліматичними зонами (Степ, Лісостеп, Полісся). Результати показали стійку тенденцію до скорочення чисельності сільськогосподарських тварин усіх основних видів, особливо у степовій зоні, яка зазнала найбільших втрат через воєнні дії, погіршення логістики та кліматичні ризики. Водночас лісостепова зона зберігає статус основного осередку тваринництва, концентруючи понад 50% ВРХ, корів та свиней, а Полісся демонструє потенціал для стабільного розвитку, зокрема у птахівництві. Отримані результати створюють підґрунтя для формування стратегічних напрямів відновлення та модернізації тваринницького сектору в Україні.

Ключові слова: агропромисловий комплекс, тваринництво, поголів'я тварин, кліматичні зони, війна, інституційна підтримка, продовольча безпека, Україна.

The livestock sector in Ukraine constitutes one of the key pillars of the national agro-industrial complex, providing the population with essential food products, contributing to export revenues, and sustaining employment in rural areas. This research provides a comprehensive analysis of the current state, dynamics, and efficiency of livestock production in Ukraine during wartime and in the context of post-war economic recovery. The study relies on official statistics, analytical reports, and expert evaluations to identify the main structural transformations, production trends, and challenges affecting the livestock industry. Particular attention is given to the development of major subsectors – cattle breeding, pig farming, and poultry production – which together form the foundation of the country's food supply system. The analysis explores the effects of military aggression on production capacities, supply chains, and the accessibility of feed, veterinary resources, and labor. It also examines the adaptability of agricultural enterprises under crisis conditions, including shifts toward decentralized production and regional specialization. The findings demonstrate that despite the decline in livestock numbers and production output, the sector retains strong potential for recovery and modernization. The implementation of innovative production technologies, improved management systems, and digital monitoring tools can significantly increase productivity and cost-efficiency. Integration into European markets, compliance with international quality standards, and the transition to environmentally sustainable and high-value-added products are identified as crucial priorities for long-term competitiveness. The research emphasizes the necessity of a coordinated approach among

the state, private sector, and international organizations to ensure the sustainable development of the livestock industry. Policy recommendations include enhancing state financial support programs, stimulating investment in infrastructure and innovation, promoting cooperative models among small and medium producers, and expanding export opportunities. These measures are expected to restore production capacity, strengthen food security, and contribute to Ukraine's overall economic resilience.

Keywords: livestock sector, Ukraine, agricultural development, competitiveness, sustainability, innovation, war impact, production efficiency, rural economy, food security

Постановка проблеми. Сучасний стан галузі тваринництва України характеризується глибокими структурними змінами, спричиненими як довготривалими економічними трансформаціями, так і наслідками повномасштабної війни. Збройна агресія росії проти України призвела до суттєвого скорочення поголів'я худоби, порушення виробничо-збутових ланцюгів, зменшення інвестиційної привабливості та дефіциту ресурсів, необхідних для забезпечення стабільного розвитку галузі. Водночас тваринництво залишається ключовим елементом агропромислового комплексу, що визначає продовольчу безпеку держави та соціальну стабільність у сільській місцевості. У цих умовах актуальним є наукове дослідження напрямів відновлення, модернізації та підвищення конкурентоспроможності тваринницької галузі з урахуванням вимог сталого розвитку та європейської інтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових публікацій і аналітичних джерел свідчить, що питання розвитку тваринництва в Україні набуло особливої актуальності в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення. У працях Б. і В. Духницьких визначено основні проблеми галузі – скорочення поголів'я, зниження ефективності виробництва та недостатню державну підтримку [2], тоді як Н. Журбенко акцентує увагу на необхідності відновлення виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств і підвищенні їх стійкості до кризових факторів [3]. Н. Заболотна розкриває сучасні тенденції галузі, зокрема концентрацію виробництва у великих підприємствах і зниження ролі господарств населення [4], а О. Лаврук аналізує європейські моделі державної підтримки тваринництва, що можуть бути адаптовані в Україні [5]. Ю. Перегуда і Н. Коробова досліджують експортно-імпорتنі операції на ринку тваринницької продукції в умовах економічних викликів і підкреслюють важливість диверсифікації зовнішньої торгівлі [6]. У прогнозі Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» визначено можливі сценарії розвитку виробництва сільськогосподарської продукції та шляхи відновлення галузі [7], а звіт Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) містить узагальнені дані про вплив війни на малі та середні агропідприємства, зокрема щодо скорочення

виробничих площ, проблем логістики й нестачі трудових ресурсів [8]. Дослідження Т. Велесика і В. Моїсевича доповнює аналіз оцінкою стану племінного тваринництва, що є основою для відновлення галузі [9]. Сукупно ці праці формують теоретичну та емпіричну базу для подальшого дослідження, вказуючи на потребу модернізації виробництва, впровадження інновацій, розширення державної підтримки та інтеграції у європейські агропродовольчі ланцюги.

Мета дослідження. Метою дослідження є комплексний аналіз сучасного стану, тенденцій та економічної ефективності галузі тваринництва в Україні в умовах воєнного та післявоєнного періодів, а також визначення шляхів підвищення його конкурентоспроможності та стійкості. Для досягнення цієї мети передбачено:

- оцінити структурні зміни у галузі та динаміку основних видів тваринництва (скотарства, свинарства, птахівництва);
- виявити вплив воєнних дій на виробничі ресурси, логістичні процеси та попит на продукцію;
- дослідити можливості впровадження інноваційних технологій і екологічно сталих моделей виробництва;
- розробити рекомендації щодо державної підтримки, кооперації виробників та залучення інвестицій у відновлення галузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Агропромисловий комплекс (АПК) має важливе значення для соціально-економічної системи держави, сприяючи формуванню значної частки валового внутрішнього продукту, забезпеченню експортних надходжень, створенню робочих місць та доходів населення. Воєнний та післявоєнний розвиток економіки України ставить завдання розширення можливостей для зростання національного АПК та повного використання його потенціалу. Тому важливим є усунення основних проблем і диспропорцій у розвитку агропромислового комплексу [5].

В аграрному виробництві України спостерігається виразна орієнтація на рослинницьку продукцію, яка становить близько 80 % загального обсягу виробництва. Частка тваринництва у валовій продукції у грошовому виразі складає лише близько 20 %. Тваринницький сектор охоплює різні напрямки, серед яких ключовими є молочне та м'ясне скотарство, птахівництво

і свинарство, що забезпечують населення основними видами продовольства – м'ясом, молоком та яйцями. Проте у цій галузі постійно виникають проблеми як із обсягами виробництва зазначених продуктів, так і з рівнем поголів'я сільськогосподарських тварин [1].

За даними ННЦ «Інститут аграрної економіки», у 2024 році валова продукція сільського господарства в постійних цінах 2021 року склала 1055 млрд грн, з яких на рослинництво припадало 842 млрд грн, а на тваринництво – 213 млрд грн [6].

Продукти тваринництва складають близько 40% світового сільськогосподарського виробництва і забезпечують засоби існування та продовольчу безпеку майже мільярда людей [8].

Тваринництво галузь яка пов'язана з утриманням та розведенням сільськогосподарських тварин для отримання харчових продуктів та сировини для промисловості. Ця галузь включає різні напрямки, які можна розглядати як окремі підгалузі сільського господарства, зокрема: рибальство, скотарство, племінне конярство, кролівництво, козівництво, свинарство, бджільництво та шовківництво [3].

Після 24 лютого 2022 року війна в Україні спричинила глибоку кризу в аграрному секторі, поставивши під загрозу посівну та збиральну кампанії. Збройні дії, руйнування інфраструктури, дефіцит трудових і матеріальних ресурсів, зростання витрат і логістичні обмеження суттєво знизили виробничі можливості сільського господарства. Пошкодження складів, техніки, доріг і мостів ускладнило зберігання та транспортування врожаю, а міграція населення призвела до нестачі робочої сили. Обмежений доступ до фінансів, палива й добрив додатково посилив кризу. Унаслідок цього аграрії втратили значну частину виробничого потенціалу, що створює серйозні ризики для продовольчої безпеки як України, так і світового ринку [2].

Загострення бойових дій в Україні суттєво позначилося на ресурсному потенціалі аграрних підприємств. Воно призвело до зниження ефективності використання виробничих ресурсів, обмеження доступу до ринків збуту, погіршення стану логістичної інфраструктури та ускладнення постачання добрив і засобів захисту рослин. За результатами дослідження, проведеного Світовою організацією продовольства, на національному рівні аграрії відзначили скорочення посівних площ зернових і олійних культур на 9% порівняно з попереднім роком. Найбільших втрат зазнали господарства, розташовані в прифронтових регіонах, де площі під посівами цих культур зменшилися майже на 20% [7].

Тваринництво – складова аграрного сектору, що безпосередньо впливає на продовольчу

безпеку держави, зайнятість сільського населення, зовнішньоекономічну активність. Його ефективне функціонування залежить не лише від природно-кліматичних і технічних умов, а й від якості інституційного регулювання, яке має формувати стабільне середовище для розвитку всіх форм господарювання [4].

Особливу аналітичну цінність має просторовий аналіз поголів'я тварин у розрізі кліматичних зон (Степ, Лісостеп, Полісся), що дає змогу порівняти продуктивність із природними умовами та рівнем інституційної підтримки. Крім того, оцінка середньої маси й вартості реалізованих тварин дозволяє зробити висновки про економічну ефективність виробництва та наявні ризики для товаровиробників.

Зібрана емпірична інформація формує підґрунтя для визначення векторів інституційного втручання, зокрема у сферах дотаційної політики, ветеринарного нагляду, інфраструктурного розвитку та забезпечення доступу до фінансування. Подальший аналіз даних у цьому підрозділі стане основою для аргументації необхідності вдосконалення механізмів інституційного забезпечення розвитку тваринництва в Україні.

Детальний аналіз сучасного стану галузі – чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин, їхньої регіональної диференціації, динаміки реалізації продукції на забій та середніх вагових характеристик тварин слугує підґрунтям для обґрунтування необхідності вдосконалення механізмів інституційного забезпечення розвитку тваринництва в Україні.

Упродовж 1990–2025 років в Україні спостерігається стійка тенденція до скорочення поголів'я сільськогосподарських тварин усіх основних видів. Найбільш суттєве зменшення зафіксовано у секторі великої рогатої худоби (ВРХ), чисельність якої знизилася з 25,2 млн голів у 1990 році до 2,0 млн у 2025 році, що становить 7,9% від початкового рівня. Частка корів у структурі ВРХ скоротилася з 8,5 млн до 1,15 млн голів, тобто на 86,4%. Упродовж останнього п'ятирічного періоду (2020–2025) поголів'я ВРХ зменшилося на 1090,4 тис. голів (–35,3%), зокрема корів – на 633,8 тис. (–35,4%).

Аналогічна динаміка характерна для поголів'я свиней – з 19,9 млн голів у 1990 році воно зменшилось до 4,5 млн у 2025 році (22,7% від початкового рівня). У період з 2020 по 2025 роки зниження склало 1206,3 тис. голів, або 21,1%. Зменшення носить системний характер і спостерігається як у загальнодержавному масштабі, так і на регіональному рівні.

Поголів'я овець і кіз за 1990–2025 роки знизилася з 9,0 млн до 843,3 тис. голів, що відповідає рівню 9,4% від показника 1990 року.

Динаміка чисельності сільськогосподарських тварин в Україні (1990–2025 р.)

Роки	Кількість сільськогосподарських тварин на 1 січня, тис. голів				
	велика рогата худоба			вівці та кози	птиця, млн. голів
	усього	у т. ч. корови	свині		
1990	25194,8	8527,6	19946,7	9003,1	255,1
1991	24623,4	8378,2	19426,9	8418,7	246,1
2000	10626,5	5431	10072,9	1884,7	126,1
2010	4826,7	2736,5	7576,6	1832,5	191,4
2015	3884	2262,7	7350,7	1371,1	213,3
2020	3092	1788,5	5727,4	1204,5	220,5
2021	2874	1673	5876,2	1140,4	200,7
2022	2644	1544	5608,8	1094,3	202,2
2023	2307,1	1352,8	4948,3	941,4	180,5
2024	2156,2	1262,9	5094	906,3	184,7
2025	2001,6	1154,7	4521,1	843,3	187,6
2025–2020	-1090,4	-633,8	-1206,3	-361,2	-32,9
2025/2020	64,73%	64,56%	78,94%	70,01%	85,08%

Джерело: [1]

За останні п'ять років зменшення становить 361,2 тис. голів, або 30%. Динаміка відображає загальну тенденцію скорочення дрібного рогатого скота в умовах зміни аграрної структури виробництва.

Свійська птиця характеризується більш стабільними показниками. Загальна чисельність у 1990 році становила 255,1 млн голів, у 2025 році – 187,6 млн голів, що відповідає зменшенню на 26,4%. Водночас у період з 2020 по 2025 роки зниження було відносно помірним – на 32,9 млн голів (–14,9%). Незважаючи на спад, зберігається відносна стабільність у структурі птахівництва, з ознаками поступового відновлення в окремі роки.

У 2020–2024 роках в Україні зафіксовано загальне скорочення чисельності великої рогатої худоби на 30,35% – із 2874,0 тис. до 2001,6 тис. голів. Найбільше падіння відбулося в степовій зоні – з 622,7 до 334,9 тис. голів, або на 46,2%. У Поліссі спад склав 33,6% з 907,1 до 602,5 тис., а в лісостепу – 20,8% з 1344,2 до 1064,2 тис. При цьому частка лісостепу в загальній структурі ВРХ зросла з 46,8% у 2020 році до 53,2% у 2024, що підтверджує концентрацію тваринництва саме в цій кліматичній зоні. На обласному рівні лідером за кількістю ВРХ залишалася Хмельницька область – 219,4 тис. у 2020 та 198,8 тис. у 2024 році, хоча й тут спостерігалось падіння. Найгірші показники в 2024 році зафіксовано у Донецькій – 4,5 тис. та Херсонській – 4,9 тис. областях.

Кількість корів за п'ять років зменшилася на 31% – з 1673,0 до 1154,7 тис. Найглибше падіння припадає на степову зону, де чисельність знизилася майже наполовину – з 368,6 до 203,8 тис. , що становить –44,7%. У Поліссі спад

склав 32,6% (з 566,2 до 381,8 тис.), у лісостепу – 22,9% з 738,2 до 569,1 тис. Частка лісостепової зони в структурі збільшилася з 44,1% до 49,3%. На рівні областей найвища чисельність корів у 2024 році була зафіксована у Хмельницькій – 109,1 тис., Полтавській – 86,6 тис. та Вінницькій – 82,7 тис. областях. Для порівняння, у 2020 році відповідні показники становили 123,3, 107,5 та 115,3 тис. голів. Найменше корів у 2024 році тримали в Донецькій – 3,1 тис. та Херсонській – 3,2 тис. областях.

Поголів'я свиней в Україні зменшилося з 5876,2 тис. у 2020 році до 4521,1 тис. у 2024 році – на 1355,1 тис. або 23%. У степовій зоні падіння було катастрофічним: із 1547,7 до 698 тис. голів, тобто на 54,9%. У лісостепу зменшення склало 15,8% з 2586,6 до 2178,3 тис., а в Поліссі – лише 5,6% з 1741,9 до 1644,8 тис. Як наслідок, частка Полісся в загальній структурі зросла з 29,7% до 36,4%, тоді як у степу вона впала з 26,3% до 15,4%. Найбільше свиней у 2024 році було зосереджено в Київській області – 548,3 тис. голів, проти 555,4 тис. у 2020, значне зростання продемонструвала Львівська – з 362,7 до 458,7 тис. голів. Найменше свиней залишилось у Херсонській – 4,0 тис. та Донецькій – 9,0 тис. областях.

Свійська птиця в Україні продемонструвала найменший відсоток зниження – з 200 651,9 до 187 595,5 тис. голів, що становить –6,5%. При цьому Полісся стало єдиною кліматичною зоною з позитивною динамікою: зростання з 44,3 до 47,3 млн голів, або +6,6%. У лісостепі чисельність птиці знизилась на 2,6% – з 113,4 до 110,5 млн голів, у степу – на 30,4%, із 42,9 до 29,9 млн. Таким чином, Полісся значно зміцнило свої позиції в птахівництві. На обласному

Таблиця 2

Чисельність сільськогосподарських тварин за кліматичними зонами в Україні (2020–2024 роки)

Роки	Кліматична зона	ВРХ		Корови		Свині		Птиця	
		Фактичний показник	Структурна частка						
2020	Степ	622,7	21,67%	368,6	22,03%	1547,7	26,34%	42898,5	21,38%
	Лісостеп	1344,2	46,77%	738,2	44,12%	2585,6	44,00%	113438,8	56,54%
	Полісся	907,1	31,56%	566,2	33,84%	1742,9	29,66%	44314,6	22,09%
	Україна	2874	100,00%	1673	100,00%	5876,2	100,00%	200651,9	100,00%
2021	Степ	551,8	20,87%	325,7	21,09%	1312,7	23,40%	40619,5	20,08%
	Лісостеп	1262,7	47,76%	697,3	45,16%	2586,8	46,12%	116786,7	57,75%
	Полісся	829,5	31,37%	521	33,74%	1709,3	30,48%	44836,9	22,17%
	Україна	2644	100,00%	1544	100,00%	5608,8	100,00%	202243,1	100,00%
2022	Степ	389,8	16,90%	232,5	17,19%	861,4	17,41%	29556,1	16,38%
	Лісостеп	1174,1	50,89%	645,4	47,71%	2355,5	47,60%	108765,3	60,27%
	Полісся	743,2	32,21%	474,9	35,10%	1731,4	34,99%	42136,2	23,35%
	Україна	2307,1	100,00%	1352,8	100,00%	4948,3	100,00%	180457,6	100,00%
2023	Степ	359,3	16,66%	216,7	17,16%	935,7	18,37%	29202,4	15,81%
	Лісостеп	1127,9	52,31%	615,2	48,71%	2452,6	48,15%	111095,8	60,15%
	Полісся	669	31,03%	431	34,13%	1705,7	33,48%	44412,2	24,04%
	Україна	2156,2	100,00%	1262,9	100,00%	5094	100,00%	184710,4	100,00%
2024	Степ	334,9	16,73%	203,8	17,65%	698	15,44%	29868,7	15,92%
	Лісостеп	1064,2	53,17%	569,1	49,29%	2177,3	48,16%	110473,3	58,89%
	Полісся	602,5	30,10%	381,8	33,06%	1645,8	36,40%	47253,5	25,19%
	Україна	2001,6	100,00%	1154,7	100,00%	4521,1	100,00%	187595,5	100,00%
2024–2020	Степ	-287,8	–	-164,8	–	-849,7	–	-13029,8	–
	Лісостеп	-280	–	-169,1	–	-408,3	–	-2965,5	–
	Полісся	-304,6	–	-184,4	–	-97,1	–	2938,9	–
	Україна	-872,4	–	-518,3	–	-1355,1	–	-13056,4	–
2024/2020	Степ	53,78%	–	55,29%	–	45,10%	–	69,63%	–
	Лісостеп	79,17%	–	77,09%	–	84,21%	–	97,39%	–
	Полісся	66,42%	–	67,43%	–	94,43%	–	106,63%	–
	Україна	69,65%	–	69,02%	–	76,94%	–	93,49%	–

Джерело: [1]

рівні лідером залишилася Вінницька область – 36,8 млн голів у 2024 році, що на 3,1 млн більше, ніж у 2020. Черкаська – 23,6 млн та Київська – 22,7 млн області зберегли свої місця у трійці лідерів. Найменші показники – в Донецькій – 316,4 тис. та Херсонській – 375,1 тис. областях.

На тлі загального скорочення поголів'я тварин у країні, лісостепова зона продовжує залишатися ядром українського тваринництва. Саме тут сконцентровано понад 50% великої рогатої худоби, майже половина корів та свиней, а також понад половина свійської птиці. Навіть за умов зниження поголів'я в абсолютних числах, ця зона демонструє найменші

втрати у відносному вимірі, що свідчить про стабільність виробничої бази та вищу адаптивність до економічних і кліматичних викликів.

Степова зона зазнала найбільших втрат за всіма категоріями. Зокрема, чисельність ВРХ тут зменшилася на 46%, корів – на 45%, свиней – на 55%, птиці – на 30%. Така динаміка пояснюється погіршенням умов ведення господарства через збройний конфлікт, посухи та втрату ринків збуту. Полісся демонструє відносну стійкість: незначні темпи зменшення по більшості видів тварин і зростання чисельності птиці (+2,9 млн голів) свідчать про потенціал зони як резерву для розвитку тваринництва в найближчі роки.

Таблиця 3

Динаміка реалізації живої маси сільськогосподарських тварин на забій за категоріями господарств та природо-кліматичними зонами в Україні (2020–2024 роки)

Підприємства	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абсолютне відхилення 2024/2020 р.
Степ						
Господарства усіх категорій	757,7	768,5	598,8	571	604,6	-153,1
Підприємства	467,2	505,9	410,7	386,3	415,4	-51,8
Структура	61,66%	65,83%	68,59%	67,65%	68,71%	7,05%
Господарства населення	290,5	262,6	167,3	133,5	134,1	-156,4
Структура	38,34%	34,17%	27,94%	23,38%	22,18%	-16,16%
Лісостеп						
Господарства усіх категорій	1929,3	1837	1715,7	1761,9	1792,6	-136,7
Підприємства	1468,4	1415	1367,6	1428,8	1469,6	1,2
Структура	76,11%	77,03%	79,71%	81,09%	81,98%	5,87%
Господарства населення	460,9	422	348,1	333,1	323	-137,9
Структура	23,89%	22,97%	20,29%	18,91%	18,02%	-5,87%
Полісся						
Господарства усіх категорій	775,3	785,7	744,6	766,8	829,5	54,2
Підприємства	367,4	397,6	382,7	420,9	498,4	131
Структура	47,39%	50,60%	51,40%	54,89%	60,08%	12,70%
Господарства населення	407,9	388,1	361,9	345,9	331,1	-76,8
Структура	52,61%	49,40%	48,60%	45,11%	39,92%	-12,70%
Всього по Україні						
Господарства усіх категорій	3462,3	3391,2	3059,1	3099,7	3226,7	-235,6
Підприємства	2303	2318,5	2161	2236	2383,4	80,4
Структура	66,52%	68,37%	70,64%	72,14%	73,86%	7,35%
Господарства населення	1159,3	1072,7	877,3	812,5	788,2	-371,1
Структура	33,48%	31,63%	28,68%	26,21%	24,43%	-9,06%

Джерело: [1]

Загальна динаміка реалізації живої маси сільськогосподарських тварин на забій в Україні у 2020–2024 роках свідчить про поступове скорочення обсягів виробництва. Якщо у 2020 році господарства усіх категорій реалізували 3462,3 тис. тонн живої маси, то у 2024 році – 3226,7 тис. тонн, що менше на 235,6 тис. тонн, або приблизно на 6,8 відсотка. Найбільший спад зафіксовано в господарствах населення – мінус 371,1 тис. тонн, що становить понад третину від обсягу 2020 року. Натомість підприємства, попри загальну нестабільність, збільшили обсяги реалізації на 80,4 тис. тонн, що є позитивним сигналом для великотоварного сектору.

Аналіз регіональної структури показує, що найбільші зміни відбулися в зоні Степу, де загальні обсяги реалізації знизилися з 757,7 до 604,6 тис. тонн, тобто на 20,2 відсотка. Найбільший спад продемонстрували Херсонська область – з 59,9 до 8,8 тис. тонн, Донецька – зі 120,4 до 39,7 тис. тонн та Луганська – з 14,2 до 6,6 тис. тонн. Дніпропетровська область, навпаки, показала приріст – з 329,1 до 383,5 тис. тонн, ставши лідером регіону. У Лісостепу загальні

обсяги впали помірно – на 7,1 відсотка, причому найбільше скорочення відбулося у Сумській області – з 66,0 до 28,3 тис. тонн та Київській – з 287,5 до 217,7 тис. тонн, тоді як Тернопільська і Хмельницька області продемонстрували зростання: з 83,3 до 104,9 тис. тонн і з 90,6 до 104,1 тис. тонн відповідно. Полісся єдина зона, що демонструє приріст загального виробництва – з 775,3 до 829,5 тис. тонн (на 7 відсотків), де найбільше зростання показали Львівська область – з 180,2 до 230,5 тис. тонн та Івано-Франківська – зі 135,2 до 153,9 тис. тонн, у той час як найнижчі показники зафіксовано в Чернігівській області – з 52,5 до 48,2 тис. тонн та Житомирській – з 84,5 до 70,6 тис. тонн. Загалом у всіх зонах зберігається чітка закономірність: основне зниження забезпечили господарства населення, тоді як підприємства або утримували позиції, або нарощували обсяги.

Відсоткова структура реалізації живої маси на забій чітко демонструє зміщення балансу на користь підприємств. Якщо у 2020 році частка підприємств у загальному виробництві по Україні становила 66,52 відсотка, то у 2024 році вона

зросла до 73,86 відсотка. Таким чином, за п'ять років підприємства наростили свою частку майже на 7,4 відсоткового пункти. У той же час частка господарств населення зменшилася з 33,48 до 24,43 відсотка, тобто на 9,05 відсоткового пункти. Ця тенденція свідчить про системне скорочення ролі дрібного виробника в структурі національного м'ясного виробництва.

Сільське населення поступово втрачає свою економічну роль як виробника м'ясної продукції. Підприємства, маючи доступ до інвестицій, технологій і ринків збуту, не тільки втримують свої позиції, але й поступово поглинають частку населення в загальному обсязі реалізації. У найближчі роки частка підприємств може перевищити 75 відсотків, особливо за умов активної державної підтримки великого товарного виробництва.

Динаміка забійної маси сільськогосподарських тварин в Україні у 2020–2024 роках свідчить

про зниження загального обсягу з 2477,5 тис. т у 2020 році до 2353,0 тис. т у 2024 році, тобто на 124,5 тис. т або на 5 %. Водночас спостерігається суттєва диференціація результатів за кліматичними зонами.

У степовій зоні обсяг забійної маси сільськогосподарських тварин реалізованих на забій скоротився з 550,3 тис. т у 2020 році до 457,3 тис. т у 2024 році, що становить зменшення на 93 тис. т або 16,9 %. Найбільший показник зафіксовано у Дніпропетровській області, яка піднялася з 259,0 тис. т до 302,8 тис. т, тобто на 43,8 тис. т або на 16,9 %. Найнижчий результат у 2024 році належить Луганській області – лише 4,2 тис. т, що означає падіння на 50 % у порівнянні з 2020 роком. Степова зона характеризується найбільшими втратами через воєнні дії та окупацією частини територій.

У лісостеповій зоні загальний обсяг забійної маси сільськогосподарських тварин реалі-

Таблиця 4

Динаміка забійної маси сільськогосподарських тварин, реалізованих на забій, за категоріями господарств та кліматичними зонами в Україні (2020–2024 роки)

Підприємства	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Абсолютне відхилення 2024/2020 р.
Степ						
Господарства усіх категорій	550,3	566,3	446,9	431,9	457,3	-93,00
Підприємства	357,3	391	320,2	305,1	327,6	-29,70
Структура, %	64,93%	69,04%	71,65%	70,64%	71,64%	6,71%
Господарства населення	193	175,3	113,4	91,4	91,4	-101,60
Структура, %	35,07%	30,96%	25,37%	21,16%	19,99%	-15,08%
Лісостеп						
Господарства усіх категорій	1385,4	1319	1229,9	1267,7	1291,1	-94,30
Підприємства	1075,8	1035,1	997,8	1043,9	1074,4	-1,40
Структура, %	77,65%	78,48%	81,13%	82,35%	83,22%	5,56%
Господарства населення	309,6	283,9	232,1	223,8	216,7	-92,90
Структура, %	22,35%	21,52%	18,87%	17,65%	16,78%	-5,56%
Полісся						
Господарства усіх категорій	541,8	553	529,9	539,9	604,6	62,80
Підприємства	270,9	294,3	286,9	306,7	378,9	108,00
Структура, %	50,00%	53,22%	54,14%	56,81%	62,67%	12,67%
Господарства населення	270,9	258,7	243	233,2	225,7	-45,20
Структура, %	50,00%	46,78%	45,86%	43,19%	37,33%	-12,67%
Всього по Україні						
Господарства усіх категорій	2477,5	2438,3	2206,7	2239,5	2353	-124,50
Підприємства	1704	1720,4	1604,9	1655,7	1780,9	76,90
Структура, %	68,78%	70,56%	72,73%	73,93%	75,69%	6,91%
Господарства населення	773,5	717,9	588,5	548,4	533,8	-239,70
Структура, %	31,22%	29,44%	26,67%	24,49%	22,69%	-8,54%

Джерело: [1]

зованих на забій скоротився з 1385,4 тис. т до 1291,1 тис. т, тобто на 94,3 тис. т або на 6,8 %. Вінницька область збільшила виробництво з 472,6 тис. т до 482,8 тис. т, тобто на 10,2 тис. т або на 2,2 відсотка. Найнижчий показник у 2024 році має Сумська область – 19,3 тис. т, де спостерігається зменшення на 26,4 тис. т або на 57,8 % порівняно з 2020 роком. Лісостеп залишається зоною з найбільшими ресурсами та найвищими показниками, але водночас має регіони з критичними скороченнями.

У зоні Полісся зафіксовано позитивну динаміку – обсяг зріс із 541,8 тис. т у 2020 році до 604,6 тис. т у 2024 році, що становить приріст на 62,8 тис. т. або на 11,6 відсотка. Лідером стала Львівська область, яка піднялася з 129,1 тис. т до 170,2 тис. т, що означає зростання на 41,1 тис. т або на 31,8 відсотка. Найнижчий результат серед поліських регіонів має Чернігівська область – 32,5 тис. т, що на 7,4 відсотка менше, ніж у 2020 році. Полісся стало єдиною зоною, яка забезпечила зростання обсягів, компенсуючи частину втрат інших територій.

Відбулося суттєве скорочення реалізації на забій забійної маси сільськогосподарських тварин у господарствах населення. Якщо у 2020 році їхня частка становила 31,2 % із загальним обсягом 773,5 тис. т, то у 2024 році вона знизилася до 22,7 % із 533,8 тис. т. Це

означає втрату майже 240 тис. т і падіння частки майже на 9 відсоткових пунктів. Основними причинами стали вимушене скорочення поголів'я через брак кормів, евакуацію населення та зниження економічної спроможності дрібних виробників підтримувати виробництво в умовах бойових дій.

На противагу цьому підприємства зуміли втримати відносну стійкість, навіть демонструючи зростання у структурі виробництва. Їхні обсяги підвищилися з 1704 тис. т у 2020 році до 1780,9 тис. т у 2024 році, а частка зростає з 68,8 % до 75,7 %. Така тенденція пояснюється наявністю фінансових резервів, сучасних технологій і доступом до ринкових каналів збуту, що дозволило підприємствам компенсувати зниження виробництва в домогосподарствах.

Упродовж 2020–2024 років в Україні спостерігається суттєве скорочення валових надойв молока майже у всіх природно-кліматичних зонах, з особливо вираженим падінням у господарствах населення. Найбільше зниження зафіксовано в Степовій зоні, де загальний обсяг надоемого молока впав з 1870,3 до 1100 тис. тонн – лише 58,81% від рівня 2020 року. Господарства населення втратили майже половину виробництва, знизивши надої з 1509,9 до 724 тис. тонн, що становить 47,95%, тоді як підприємства зменшили обсяги на 33,68%. Серед областей у 2024 році

Таблиця 5

Валовий надій молока за господарюючими суб'єктами по природо-кліматичних зонах (2020–2024 рр.), тис. т.

Господарюючі суб'єкти	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відносне відхилення 2024/2020 р.	Абсолютне відхилення 2024–2020 р.
Степ							
Господарства усіх категорій	1870,3	1716,9	1292,3	1132,5	1100	58,81%	-770,3
Підприємства	360,4	349,7	217,5	225,7	239	66,32%	-121,4
Господарства населення	1509,9	1367,2	874,7	752,4	724	47,95%	-785,9
Лісостеп							
Господарства усіх категорій	4532	4315,7	3956,7	3935,5	3903,7	86,14%	-628,3
Підприємства	1843,7	1864,7	1840,3	1976,4	2120,8	115,03%	277,1
Господарства населення	2688,3	2451	2116,4	1959,1	1782,9	66,32%	-905,4
Полісся							
Господарства усіх категорій	2861,3	2681,3	2518,7	2362,4	2242,7	78,38%	-618,6
Підприємства	557,1	553,3	559,3	592,3	632,9	113,61%	75,8
Господарства населення	2304,2	2128	1959,4	1770,1	1609,8	69,86%	-694,4
Всього по Україні							
Господарства усіх категорій	9263,6	8713,9	7767,7	7430,4	7246,4	78,22%	-2017,2
Підприємства	2761,2	2767,7	2617,1	2794,4	2992,7	108,38%	231,5
Господарства населення	6502,4	5946,2	4950,5	4481,6	4116,7	63,31%	-2385,7

Джерело: [1]

лідером залишилась Дніпропетровська область – 204,1 тис. тонн, а найгірший результат показала Запорізька – лише 17,4 тис. тонн у 2024 році, проти 202 тис. тонн у 2020 році.

У Лісостеповій зоні зменшення обсягів валових надоїв молока становило з 4532 до 3903,7 тис. тонн – 86,14%. Спостерігалось зростання надоїв у підприємствах – на 15,03%, з 1843,7 до 2120,8 тис. тонн, на фоні падіння виробництва в господарствах населення до 66,32% від рівня 2020 року. Найбільше молока в 2024 році виробила Полтавська область – 668,6 тис. тонн, а найменше – Чернівецька з 196,7 тис. тонн.

Зона Полісся продемонструвала зменшення виробництва до 78,38% від рівня 2020 року – з 2861,3 до 2242,7 тис. тонн. Підприємства наростили обсяги на 13,61% – до 632,9 тис. тонн, тоді як господарства населення знизили виробництво на понад 694 тис. тонн. Найбільший обсяг надоїв у 2024 році був у Житомирській області – 413,4 тис. тонн, найменший – у Закарпатській, де надої скоротилися з 337,3 до 266,3 тис. тонн.

На загальнодержавному рівні виробництво молока скоротилося з 9263,6 до 7246,4 тис. тонн, тобто на 2017,2 тис. тонн або на 21,78%. Основний тягар скорочення припав на господарства населення, де обсяг зменшився з 6502,4 до 4116,7 тис. тонн, тобто лише 63,31% від рівня 2020 року. Підприємства, навпаки, наростили виробництво на 231,5 тис. тонн – з 2761,2 до 2992,7 тис. тонн, що становить приріст у 8,38%.

Така динаміка свідчить про завершення епохи дрібного молочного виробництва як домінуючої моделі в Україні. Поступово формується індустріальна модель виробництва, де підприємства забезпечують зростання обсягів навіть в умовах економічної нестабільності, демографічного скорочення сільського населення та кліматичних викликів. Разом із тим, стрімке падіння обсягів у господарствах населення – майже на 37% – несе ризики соціального характеру, особливо для Полісся та Степу, де молочне тваринництво відігравало важливу роль у підтримці місцевих громад. Якщо ця тенденція збережеться, то без адресної державної підтримки малих виробників можна очікувати подальшого згортання молочного сектору в сільській місцевості та поглиблення регіональних диспропорцій.

У Степовій зоні середній річний удій молока від однієї корови у господарствах усіх категорій збільшився з 4755,13 кг у 2020 році до 4881 кг у 2024 році, що становить приріст лише 125,87 кг – 2,65%. Це суттєво нижче за загальноукраїнський приріст, де удій зріс із 5129 кг до 5696 кг, тобто на 567 кг – 11,05%. Підприємства Степу демонструють більш виражений приріст – з 5881,25 кг до 7041 кг, що дорівнює збільшенню на 1159,75 кг – 19,72%, але це все одно трохи нижче за загальноукраїнський приріст у підприємствах, який склав 1533 кг – з 6634 кг до 8167 кг. Господарства населення у Степу навпаки знизили удій з 4583 кг до 4561 кг,

Таблиця 6

Середній річний удій молока від однієї корови за категоріями господарств за природо-кліматичними зонами у 2020–2024 роках, (кг)

Господарючі суб'єкти	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відносне відхилення 2024/2020 р.
Степ						
Господарства усіх категорій	4755,13	4805,63	4144,37	4879	4881	102,65%
Підприємства	5881,25	6064,75	5700,4	6729,4	7041	119,72%
Господарства населення	4583	4586	4218,8	4452	4561	99,52%
Лісостеп						
Господарства усіх категорій	5786	5800,67	5640,33	6042	6295	108,80%
Підприємства	6883,67	7070,67	7011	7635	8362	121,48%
Господарства населення	5205,56	5104,11	4826,22	4805	4699	90,27%
Полісся						
Господарства усіх категорій	4711,43	4733,43	4840,57	4983	5208	110,54%
Підприємства	5050,86	5084,29	5274,43	5472	5890	116,61%
Господарства населення	4493,29	4452,14	4530,43	4580	4702	104,64%
Всього по Україні						
Господарства усіх категорій	5129	5155	5119	5476	5696	111,05%
Підприємства	6634	6863	6611	7568	8167	123,11%
Господарства населення	4666	4604	4569	4664	4663	99,94%

Джерело: [1]

тобто на 22 кг – 0,48%, що гірше за стабільність показника у господарствах населення по Україні – 4666 кг у 2020 і 4663 кг у 2024. За областями найвищі показники у господарствах усіх категорій у Кіровоградській області – 6500 кг, а найнижчі в Одеській – 3750 кг; у підприємствах найвищий удій у Миколаївській – 10477 кг, а найнижчий в Запорізькій – 5377 кг; господарства населення найвищі показники у Кіровоградській – 6113 кг, найнижчі в Одеській – 3642 кг.

У Лісостепу удій у господарствах усіх категорій збільшився з 5786 кг до 6295 кг – на 509 кг або 8,8%, що поступається загальнонаціональному приросту. Підприємства Лісостепу збільшили удій з 6883,67 кг до 8362 кг, або на 1478,33 кг – 21,48%, що майже відповідає середньому по Україні. Водночас господарства населення Лісостепу знизили удій з 5205,56 кг до 4699 кг – на 506,56 кг або 9,73%. По областях найбільший удій у господарствах усіх категорій у Вінницькій – 6326 кг, найменший у Харківській – 5644 кг; серед підприємств найвищі показники у Тернопільській – 11099 кг, найнижчі у Харківській – 7485 кг; господарства населення найвищі у Вінницькій – 5212 кг, найнижчі у Харківській – 3553 кг.

У Поліссі удій у господарствах усіх категорій зріс з 4711,43 кг до 5208 кг – на 496,57 кг або 10,54%, що нижче за середній загальноукраїнський приріст. Підприємства Полісся збільшили удій з 5050,86 кг до 5890 кг – на 839,14 кг або 16,61%, що є близько до загальнонаціонального показника. Господарства

населення зросли з 4493,29 кг до 4702 кг – на 208,71 кг або 4,64%, що є кращим результатом у порівнянні з Лісостепом і Степом. За областями Полісся найвищий удій у господарствах усіх категорій у Житомирській області – 5610 кг, найнижчий у Закарпатській – 4194 кг; серед підприємств найвищі показники у Волинській області – 8620 кг, найнижчі у Закарпатській – 1171 кг; господарства населення найвищі у Івано-Франківській – 5550 кг, найнижчі у Закарпатській – 4250 кг.

Наведені дані демонструють, що підприємства є головним драйвером зростання молочного виробництва в Україні. Завдяки кращій організації, доступу до сучасних технологій і фінансових ресурсів, вони можуть значно підвищувати продуктивність та нарощувати обсяги виробництва. У такій ситуації розвиток молочної галузі можливий лише за умови системної підтримки підприємств – юридичних осіб із належною інфраструктурою, сучасними технологіями та ефективним менеджментом. Розвиток підприємств сприятиме створенню нових робочих місць, економічній стабільності регіонів і зменшенню негативних соціальних наслідків війни. Паралельно важливо підтримувати і модернізувати господарства населення, щоб зберегти їхню роль у аграрному комплексі, проте основним фундаментом галузі мають стати саме підприємства, здатні ефективно протистояти викликам і забезпечувати стабільний розвиток молочної галузі України.

Упродовж 2020–2024 років в Україні спостерігалось зниження загального обсягу вироб-

Рис. 1. Динаміка виробництва яєць від свійської птиці в Україні за категоріями господарств у 2020–2024 роках, млн штук

Джерело: [1]

ництва яєць від свійської птиці. У 2020 році вироблено 16 167,2 млн штук яєць, а вже у 2024 році цей показник становив лише 11 597,9 млн, що свідчить про загальне скорочення на 4569,3 млн штук, або приблизно на 28,3 %. Найбільше падіння простежується у підприємствах: із 8684,6 млн шт. у 2020 році до 4862,8 млн у 2023 році, тобто майже вдвічі. У 2024 році тут зафіксовано незначне відновлення до 5983,2 млн, однак цей рівень все ще на 31,1 % нижчий за показник 2020 року.

Господарства населення демонстрували іншу динаміку. Якщо в 2020 році вони виробили 6081,6 млн штук, то у 2021 році цей показник зріс до 7058,5 млн – це був єдиний рік за період, коли обсяги в господарствах населення перевищили підприємства. У наступні роки виробництво стабільно знижувалося: у 2022 році – до 5789 млн, у 2023 – до 4139,8 млн, а у 2024 – зростання до 5387,3 млн штук. Незважаючи на це, у порівнянні з 2020 роком, зменшення становить 694,3 млн, або приблизно 11,4 %.

Простежується посилення домінування підприємств. Саме вони забезпечують вищу продуктивність тварин, кращий доступ до інновацій та здатність витримувати ринкові й воєнні шоки. Господарства населення натомість поступово втрачають позиції – вони зберігають нішеву роль у виробництві яєць і локальному забезпеченні, проте вже не визначають основних тенденцій розвитку галузі.

Пріоритетними залишається продукція з короткими циклами виробництва та низькою ресурсоемністю, яка здатна швидко реагувати на зміну кон'юнктури та потреб ринку. Птахівництво та свинарство забезпечують стабільні обсяги за відносно низької собівартості, що робить їх найбільш привабливими для приватних інвесторів і кредитних установ. Натомість молочне та м'ясне скотарство залишаються найбільш проблемними через високу ресурсоемність і тривалі цикли відтворення, а тому їхнє відновлення залежить від державних дотацій і модернізаційних програм.

Галузь демонструє поступове переформування, при якому Лісостеп та Полісся стають центрами зростання завдяки кращим умовам для інтеграції виробництва та формування кластерів, орієнтованих як на внутрішній ринок, так і на експорт. Тут активно розвиваються кооперативні об'єднання та фермерські господарства, тоді як Степова зона зазнала найбільших втрат, оскільки через її територію проходить основний театр бойових дій, що спричинило руйнування інфраструктури та скорочення поголів'я, обмежуючи можливості для швидкого відновлення й вимагаючи спеціальних економічних програм.

Таким чином, сучасна модель тваринництва України формується за рахунок поєднання продуктової спеціалізації, географічної переорієнтації та зміцнення ролі підприємств. У перспективі галузь потребує комплексної державної підтримки у сфері скотарства, розвитку страхових та кредитних механізмів, а також стимулювання кооперації на регіональному рівні.

Висновки з проведеного дослідження.

Проведене дослідження доводить, що тваринницька галузь України, незважаючи на суттєві втрати, має значний потенціал для відновлення та модернізації. Основними передумовами її стабілізації є впровадження інноваційних технологій, підвищення ефективності управління та розширення доступу до фінансових ресурсів. Важливим чинником є інтеграція до європейських ринків, розвиток системи екологічно чистого виробництва та забезпечення відповідності міжнародним стандартам якості.

Для досягнення сталого розвитку галузі необхідно посилити державну підтримку, забезпечити інвестиційну привабливість, створити умови для розвитку кооперативних об'єднань малих і середніх виробників. Узгоджені дії держави, приватного сектору та міжнародних партнерів сприятимуть підвищенню продовольчої безпеки, формуванню стійких виробничих ланцюгів та зміцненню економічної стійкості країни загалом.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
2. Духницький Б., Духницький В. Стан і проблеми розвитку тваринництва в Україні. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. 2025. Том 342. № 3(2). С. 102–107.
3. Журбенко Н. Оцінка та перспективи виробничого потенціалу сільськогосподарських підприємств в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. № 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-116>
4. Заболотна Н.Я. Сучасні тенденції розвитку тваринництва в Україні. *Право і суспільство*. 2023. № 2, т. 1. С. 141–145.
5. Лаврук О.В. Особливості європейських моделей державної політики у розвитку тваринництва. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. № 20. С. 45–50.
6. Перегуда Ю. А., Коробова Н. М. Експортно-імпорتنі операції на ринку продукції тваринництва в умовах економічних викликів. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2023. № 38. С. 297–306. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/913>

7. Прогноз виробництва сільськогосподарської продукції в Україні у 2025 році (лютий 2025 року) / Лупенко Ю.О., Нечипоренко О.М., Людвенко Д.В., Грищенко О.Ю.; за ред. Ю.О. Лупенка, О.М. Нечипоренка. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2025. 24 с.
8. FAO. Ukraine: Impact of the war on agricultural enterprises – Findings of a nationwide survey of agricultural enterprises with land up to 250 hectares, January–February 2023. Rome. 44 p. DOI: <https://doi.org/10.4060/cc5755en>
9. Velesyk T. A., Moisiievych V. V. Analysis of the state of development of breeding livestock in Ukraine. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series Economical Sciences*. 2022. № 24(99). С. 45–51. DOI: <https://doi.org/10.32718/nvlvet-e9908>

References:

1. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Available at: <https://ukrstat.gov.ua/>
2. Dukhnytskyi B., Dukhnytskyi V. (2025) Stan i problemy rozvytku tvarynnytstva v Ukraini [State and problems of livestock development in Ukraine]. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic sciences*. Vol. 342, no. 3(2), pp. 102–107.
3. Zhurbenko N. (2023). Otsinka ta perspektyvy vyrobnychoho potentsialu silskohospodarskykh pidpriemstv v umovakh viiny [Assessment and prospects of the production potential of agricultural enterprises in wartime]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. 55. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-116>
4. Zabolotna N.Ia. (2023) Suchasni tendentsii rozvytku tvarynnytstva v Ukraini [Current trends in the development of manufacturing in Ukraine]. *Pravo i suspilstvo – Law and Society*, vol. 2(1), pp. 141–145.
5. Lavruk O.V. (2020) Osoblyvosti yevropeiskykh modelei derzhavnoi polityky u rozvytku tvarynnytstva [Peculiarities of European models of state policy in the development of livestock breeding]. *Publichne upravlinnia i administruvannia v Ukraini – Public management and administration in Ukraine*, vol. 20, pp.45–50.
6. Pehuda Yu. A., Korobova, N. M. (2023) Eksportno-importni operatsii na rynku produktii tvarynnytstva v umovakh ekonomichnykh vyklykiv [Export-import operations on the livestock products market in conditions of economic challenges]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava – Scientific notes of the Lviv University of Business and Law*, vol. 38. pp. 297–306. URL: <https://nzlubbp.org.ua/index.php/journal/article/view/913>
7. Lupenko Yu.O., Nechyporenko O.M., Liudvenko D.V. & Hryshchenko O.Iu. (2025) Prohnoz vyrobnytstva silskohospodarskoi produktii v Ukraini u 2025 rotsi (liutyi 2025 roku) [Forecast of agricultural production in Ukraine in 2025 (February 2025)] / za red. Yu.O. Lupenka, O.M. Nechyporenka. Kyiv : NNTs "IAE".
8. FAO. (2023). Ukraine: Impact of the war on agricultural enterprises – Findings of a nationwide survey of agricultural enterprises with land up to 250 hectares, January–February 2023. Rome. 44 p. DOI: <https://doi.org/10.4060/cc5755en>
9. Velesyk T. A. & Moisiievych, V. V. (2022). Analysis of the state of development of breeding livestock in Ukraine. *Scientific Messenger of LNU of Veterinary Medicine and Biotechnologies. Series Economical Sciences*, vol. 24(99), pp. 45–51. <https://doi.org/10.32718/nvlvet-e9908>

Стаття надійшла: 23.10.2025

Стаття прийнята: 10.11.2025

Стаття опублікована: 21.11.2025